

دانشکده هنر و معماری

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته: ارتباط تصویری

بررسی ساختار گرافیکی خطوط و نقوش مسجد جامع کبیر نی ریز

پروژه عملی: طراحی کتیبه با توجه به کتیبه مسجد جامع نی ریز و کتیبه‌های مشابه

اعظم منزله

استاد راهنما:

دکتر محمد خزایی

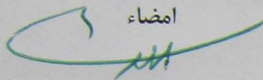
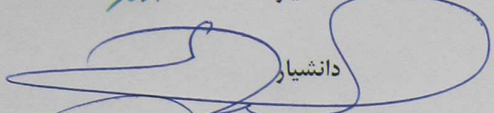
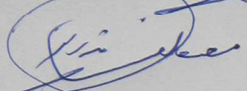

استاد مشاور:

دکتر مهناز شایسته‌فر

بهمن ۱۳۹۱

تائید اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم اعظم منزله تحت عنوان: بررسی ساختار گرافیکی خطوط و نقوش مسجد جامع کبیر نی ریز - پروژه عملی: طراحی کتیبه با توجه به کتیبه مسجد جامع نی ریز و کتیبه های مشابه را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد تائید می کنند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	آقای دکتر محمد خزایی	دانشیار	
۲- استاد مشاور	خانم دکتر مهناز شایسته فر	دانشیار	
۳- استاد ناظر	آقای مصطفی ندرلو	مربی	
۴- استاد ناظر	آقای دکتر سیدابوتراب احمدپناه	استادیار	
۵- نماینده تحصیلات تکمیلی	آقای دکتر سیدابوتراب احمدپناه	استادیار	

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین‌نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب..... اعلام می‌نماید..... دانشجوی رشته..... ورودی سال تحصیلی..... مقطع..... دانشکده..... متعهد می‌شوم کلیه نکات مندرج در آئین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته‌های علمی مستخرج از پایان‌نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین‌نامه فوق‌الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا:.....

تاریخ:.....

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:
«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته
است که در سال
در دانشکده

دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم/جناب آقای دکتر ، مشاوره
سرکار خانم/جناب آقای دکتر و مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر
از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب اعلم صبره دانشجوی رشته دانشجوی رشته روانشناسی ارشد مقطع کارشناسی ارشد متعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا: ۱۱/۳/۱۳۹۷

تقدیم به پدر و مادر مهربانم و کسانی که از ایشان می‌آموزم، به پاس همه‌ی خوبی‌هایشان...

تشکر و قدردانی:

اینک که به یاری یزدان این راه را به پایان سپردم بر خود لازم می‌دانم که از زحمات بی دریغ استاد گرانقدر، جناب آقای دکتر محمد خزایی، که با شکیبایی راهنمای من بودند و کلام گرم‌شان همیشه مشوق من بوده است، نهایت سپاسگزاری را داشته باشم. همچنین از زحمات استاد مشاور، سرکار خانم دکتر مهناز شایسته‌فر، که کلام ارزنده‌شان روشنگر این راه بود، سپاسگزارم. همچنین از خواهر عزیزم فاطمه و همسر گرامیشان که در روند عکاسی این مجموعه به من یاری رساندند بی‌نهایت سپاسگزارم.

از استادان محترمی که وقت گرانبهای خود را برای داوری این پایان‌نامه نهادند و نظرات ارزنده خویش را ارایه نمودند، بسیار سپاسگزارم.

چکیده

با آشنایی جایگاه ویژه تزیین در هنر ایران و دقت هنرمندان در طراحی نقش‌ها، می‌توان به ارزش‌های غنی نقوش در هنر ایران پی برد. هنر گچبری بخشی از تزیینات معماری ایران است. با مطالعه گچبری‌های معماری ایران می‌توان با منابع مهمی از سابقه تصویری این هنر آشنا شد، به‌طوری که ویژگی‌های منحصر به فرد در روش اجرای گچبری‌ها به‌طور مستقیم در کیفیت بصری و غنای نقش‌ها تاثیر گذاشته است. این آثار در واقع دامنه وسیعی از توجه به ارزشمندی موضوع در قالب محتوا و شکل، تاثیرگذاری و انتقال پیام بر مخاطب را روشن می‌کند. این تحقیق بر اساس روش تاریخی-توصیفی و تحلیلی می‌باشد که در ابتدا به بررسی تاریخچه‌ای از هنر گچبری در ایران پرداخته و سپس با معرفی بنای مسجد جامع کبیر نیریز که متعلق به دوره آل بویه می‌باشد، و یکی از آثار منحصر به فرد گچبری است به عنوان موضوع اصلی پایان‌نامه مورد مطالعه قرار می‌گیرد. نقوش و کتیبه‌های گچبری این محراب عکاسی شده و سپس با نرم‌افزار ایلاستریاتور بازسازی شده‌اند، از لحاظ مبانی هنرهای تجسمی می‌توان با قابلیت نهفته در این تزیینات آشنا شد و از آن‌ها در خلق طراح‌های گرافیکی مانند طراحی نشانه، طراحی کتیبه، کاغذ کادو و غیره بهره گرفت و به آثار، هویت ایرانی بخشید.

واژگان کلیدی: مسجد جامع نیریز- تزیینات گچبری- دوره آل بویه- ساختار گرافیکی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فهرست اشکال.....	ه
فهرست جداول.....	ط

فصل اول: مقدمه و کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه	۲
۲-۱ پیشینه پژوهش	۳
۳-۱ سوالات پژوهش	۳
۴-۱ فرضیه‌ها	۳
۵-۱ اهداف پژوهش	۳
۶-۱ روش پژوهش	۴
۷-۱ تجزیه تحلیل نتایج	۴
۸-۱ ساختار پایان نامه	۴

فصل دوم: بسترهای اجتماعی، تاریخی و سیاسی، فرهنگی و مذهبی سده‌های اولیه دوره اسلامی با تاکید به دوره آل بویه

۱-۲ اوضاع اجتماعی و فرهنگی ایران در پایان قرن چهارم هجری	۶
۲-۲ تحولات تاریخی و سیاسی آل بویه	۶
۳-۲ شکوفایی فرهنگی در عهد آل بویه	۷
۴-۲ سیاست مذهبی آل بویه	۸
۵-۲ هنر و معماری دوران آل بویه	۸
۱-۵-۲ پیشینه گجبری در ایران در دوران ایران باستان	۸
۲-۵-۲ هخامنشیان (۱۳۳-۹۵۵ ق م)	۹
۳-۵-۲ دوره اشکانی (۴۷۱ ق م-۴۴۲ ب م)	۹
۴-۵-۲ دوره ساسانیان (۴۲۲-۲۴۶ ب م)	۱۰
۶-۲ شاخصه‌های هنری و نمونه‌های معماری آل بویه	۱۱
۱-۶-۲ گجبری سده‌های اول اسلام	۱۱
۲-۶-۲ گجبری اعراب سده‌های اول اسلام	۱۲
۳-۶-۲ محراب مسجد جامع کبیر نی ریز	۱۲
۴-۶-۲ محراب مسجد جامع نایین:	۱۳
۵-۶-۲ محراب مشکوفه‌ی مسجد ری	۱۵

- ۱۶-۶-۲.....محراب مسجد جامع قروه.....
- ۱۷-۶-۲.....محراب مسجد جامع ساوه.....
- ۱۸-۶-۲.....۸-رباط یا کاروانسرای شرف.....
- ۱۹-۶-۲.....۹-بقعه دوازده امام یزد.....
- ۲۱-۶-۲.....۱۰-محراب مقبره پیر حمزه سبزه‌پوش.....
- ۲۲-۶-۲.....۱۱-محراب مسجد کوچه میر نطنز.....
- ۲۵-۶-۲.....۱۲-محراب مسجد جامع بسطام.....
- ۷-۲ مقایسه محراب مسجد جامع کبیر نی‌ریز با محراب مسجد جامع بسطام، محراب مسجد کوچه میر نطنز و محراب مقبره پیر حمزه سبزه‌پوش: ۲۶.....

فصل سوم: تکنیک‌ها و نقوش تزئینی معماری آل‌بویه با تاکید بر گچبری

- ۱-۳ کلیاتی در خصوص تزئین در هنر اسلامی..... ۲۹.....
- ۲-۳ هنر گچبری در ایران بعد از اسلام..... ۳۰.....
- ۱-۲-۳ هنر گچبری دوره آل‌بویه (۲۵۳-۷۷۴ ه ق)..... ۳۱.....
- ۳-۳ نقوش تزئینی گچبری معماری آل‌بویه..... ۳۲.....
- ۳-۳-۱ نقوش گیاهی:..... ۳۲.....
- ۳-۳-۲ نقوش هندسی:..... ۳۲.....
- ۳-۳-۳ نقوش کتیبه‌ای:..... ۳۲.....
- ۳-۳-۴ نقوش جانوری:..... ۳۲.....
- ۴-۳ شاخصه‌های زیبایی‌شناسی گچبری معماری دوره آل‌بویه..... ۳۳.....
- ۱-۴-۳ تزئین..... ۳۳.....
- ۲-۴-۳ ساختار..... ۳۳.....
- ۳-۴-۳ تناسب و ترکیب..... ۳۴.....
- ۴-۴-۳ مواد و مصالح..... ۳۴.....

فصل چهارم: بررسی نقوش و کتیبه‌های گچبری محراب مسجد جامع کبیر نی‌ریز

- ۱-۴ مسجد جامع کبیر نی‌ریز..... ۳۶.....
- ۱-۴-۱ شهر نی‌ریز:..... ۳۶.....
- ۱-۴-۲ وجه تسمیه نی‌ریز:..... ۳۶.....
- ۱-۴-۳ پیشینه تاریخی:..... ۳۷.....
- ۱-۴-۴ قدمت بنا و وضعیت کنونی:..... ۳۷.....
- ۱-۴-۵ معرفی مسجد و ویژگی‌های ظاهری بنا:..... ۳۸.....
- ۱-۴-۵-۱ نمای کلی مسجد:..... ۳۸.....
- ۱-۴-۵-۲ درب اصلی مسجد:..... ۳۹.....
- ۱-۴-۵-۳ درب شمالی مسجد:..... ۳۹.....

- ۴-۱-۵-۴ حیات: ۴۰.....
- ۴-۱-۵-۵ شیبستان: ۴۱.....
- ۴-۱-۵-۶ مناره: ۴۲.....
- ۴-۱-۵-۷ نورگیرها: ۴۳.....
- ۴-۱-۵-۸ ایوان: ۴۴.....
- ۴-۱-۵-۹ محراب مسجد جامع نیریز: ۴۵.....
- ۴-۱-۵-۱۰ توصیف محراب: ۴۶.....
- ۲-۴ تزیینات کتیبه‌ای محراب مسجد جامع کبیر نیریز**..... ۴۷
- ۴-۲-۱-۱ کتیبه سمت راست محراب: ۴۷.....
- ۴-۲-۱-۲ کتیبه سمت چپ محراب: ۴۸.....
- ۴-۲-۱-۳ کتیبه داخل طاقنمای فوقانی محراب: ۴۹.....
- ۴-۲-۱-۴ کتیبه دور محراب اصلی: ۵۰.....
- ۴-۲-۱-۵ کتیبه روی حاشیه قوس هلالی فوقانی محراب: ۵۱.....
- ۴-۲-۱-۶ کتیبه بالای قوس محراب: ۵۲.....
- ۴-۲-۱-۷ کتیبه حاشیه یک (اولین کتیبه از سمت بیرون محراب): ۵۳.....
- ۴-۲-۱-۸ کتیبه حاشیه‌ی دو (دومین کتیبه از سمت بیرون محراب): ۵۴.....
- ۴-۲-۱-۹ کتیبه حاشیه سه (سومین کتیبه از سمت بیرون محراب): ۵۵.....
- ۴-۲-۱-۱۰ کتیبه داخل محراب اصلی و مرکزی: ۵۶.....
- ۴-۲-۱-۱۱ کتیبه سمت چپ محراب: ۵۷.....
- ۴-۲-۱-۱۲ کتیبه سمت چپ کتیبه‌ی حاشیه‌ی یک محراب: ۵۸.....
- ۴-۲-۱-۱۳ کتیبه سردر اصلی (ش ۱): ۵۹.....
- ۴-۲-۱-۱۴ کتیبه سردر اصلی (ش ۲): ۵۹.....
- ۴-۲-۱-۱۵ کتیبه سردر اصلی (ش ۳): ۶۰.....
- ۳-۴ تزیینات گچبری محراب مسجد جامع کبیر نیریز**..... ۶۱
- ۳-۴-۱ تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز..... ۶۱
- ۳-۴-۱-۱ نقش شماره ۱: ۶۲.....
- ۳-۴-۱-۲ نقش شماره ۲: ۶۳.....
- ۳-۴-۱-۳ نقش شماره ۳: ۶۴.....
- ۳-۴-۱-۴ نقش شماره ۴: ۶۵.....
- ۳-۴-۱-۵ نقش شماره ۵: ۶۶.....
- ۳-۴-۱-۶ نقش شماره ۶: ۶۶.....
- ۳-۴-۱-۷ نقش شماره ۷: ۶۷.....
- ۳-۴-۱-۸ نقش شماره ۸: ۶۸.....
- ۳-۴-۱-۹ نقش شماره ۹: ۶۸.....

۶۹.....	۱۰-۱-۳-۴ نقش شماره ۱۰:
۷۰.....	۱۱-۱-۳-۴ نقش شماره ۱۱:
۷۰.....	۱۲-۱-۳-۴ نقش شماره ۱۲:
۷۱.....	۱۳-۱-۳-۴ نقش شماره ۱۳:
۷۲.....	۱۴-۱-۳-۴ نقش شماره ۱۴:
۷۲.....	۱۵-۱-۳-۴ نقش شماره ۱۵:
۷۳.....	۱۶-۱-۳-۴ نقش شماره ۱۶:
۷۳.....	۱۷-۱-۳-۴ نقش شماره ۱۷:
۷۳.....	۱۸-۱-۳-۴ نقش شماره ۱۸:
۷۴.....	۱۹-۱-۳-۴ نقش شماره ۱۹:
۷۵.....	۲-۳-۴ نقش هندسی مسجد جامع نیریز.....

فصل پنجم: بازسازی و کاربری گرافیکی نقوش و کتیبه‌های محراب مسجد جامع کبیر نیریز

۷۸.....	۱-۵ ویژگی‌های بصری نقوش و کتیبه‌ها.....
۷۹.....	۱-۵-۱ تعادل:
۸۰.....	۱-۵-۲ تقارن:
۸۰.....	۱-۵-۳ ترکیب بندی:
۸۱.....	۱-۵-۴ مثبت و منفی:
۸۲.....	۱-۵-۵ ریتم (ضرب - آهنگ):
۸۳.....	۱-۵-۶ تناسب:
۸۴.....	۲-۵ کاربردهای گرافیکی نقوش و کتیبه‌ها.....
۸۸.....	نتیجه‌گیری.....
۹۱.....	منابع و مأخذ.....
۹۵.....	شرح و تصاویر کار عملی.....
۱۳۱.....	چکیده انگلیسی.....

فهرست اشکال

عنوان	صفحه
شکل ۱-۲ قطعه‌ای گچبری با نقش گل لاله کاخ شوش، دوره هخامنشی	۹
شکل ۲-۲ تزئینات گچبری، کوه خواجه (سده نخستین میلادی)	۱۰
شکل ۳-۲ محراب مسجد جامع کبیر نی‌ریز	۱۳
شکل ۴-۲ بخشی از محراب مسجد جامع نایین	۱۴
شکل ۵-۲ بخشی از ستون گچبری مسجد جامع نایین	۱۴
شکل ۶-۲ نقوش گچبری و کتیبه گچی مسجد جامع نایین	۱۵
شکل ۷-۲ جزئیات محراب مسجد ری	۱۶
شکل ۸-۲ نقوش تزئینی در گنبدخانه مسجد جامع قروه	۱۷
شکل ۹-۲ گچبری‌های مکشوفه محراب مسجد جامع ساوه	۱۸
شکل ۱۰-۲ خراسان، رباط شرف	۱۹
شکل ۱۱-۲ خطوط کوفی قرآنی در بقعه دوازده امام یزد	۲۰
شکل ۱۲-۲ خط کوفی رنگی در طاقچه بقعه دوازده امام یزد	۲۰
شکل ۱۳-۲ محراب مقبره پیر حمزه سبزویش	۲۲
شکل ۱۴-۲ محراب مسجد کوچه میر، نطنز	۲۳
شکل ۱۵-۲ کتیبه حاشیه محراب مسجد کوچه میر، نطنز	۲۴
شکل ۱۶-۲ جزئیاتی از گچبری محراب مسجد کوچه میر، نطنز	۲۴
شکل ۱۷-۲ گچبری محراب مسجد جامع بسطام	۲۵
شکل ۱۸-۲ محراب مساجد جامع بسطام، پیر حمزه سبزویش، میرنطنز و نی‌ریز	۲۶
شکل ۱-۳ گچبری سامره	۲۹
شکل ۲-۳ گچبری زیر طاق محراب مسجد عتیق شیراز	۳۱
شکل ۳-۳ بخشی از محراب مسجد جامع نایین	۳۱
شکل ۱-۴ نمای بیرونی مسجد جامع نی‌ریز	۳۸
شکل ۲-۴ نمای بیرونی مسجد جامع نی‌ریز	۳۸
شکل ۳-۴ درب اصلی مسجد جامع نی‌ریز	۳۹
شکل ۴-۴ درب اصلی مسجد جامع نی‌ریز	۳۹
شکل ۵-۴ نقوش اسلیمی روی درب شمالی مسجد جامع نی‌ریز	۴۰
شکل ۶-۴ کتیبه سردر شمالی، مسجد جامع نی‌ریز	۴۰
شکل ۷-۴ نمایی از حیاط مسجد جامع نی‌ریز	۴۱
شکل ۸-۴ نمای از شبستان مسجد جامع نی‌ریز	۴۱
شکل ۹-۴ نمای از شبستان مسجد جامع نی‌ریز	۴۲
شکل ۱۰-۴ نمایی از مناره مسجد جامع نی‌ریز	۴۳
شکل ۱۱-۴ نمایی از مناره مسجد جامع نی‌ریز	۴۳
شکل ۱۲-۴ نمایی از نورگیرهای مسجد جامع نی‌ریز	۴۴
شکل ۱۳-۴ نمایی از نورگیرهای مسجد جامع نی‌ریز	۴۴
شکل ۱۴-۴ پلان مسجد جامع نی‌ریز	۴۵

شکل ۴-۱۵	محراب مسجد جامع نیریز	۴۷
شکل ۴-۱۶	کتیبه سمت راست محراب اصلی و مرکزی مسجد جامع نیریز	۴۸
شکل ۴-۱۷	کتیبه سمت چپ محراب اصلی و مرکزی مسجد جامع نیریز	۴۹
شکل ۴-۱۸	کتیبه داخل طاقنمای فوقانی مسجد جامع نیریز	۵۰
شکل ۴-۱۹	کتیبه دور محراب اصلی مسجد جامع نیریز	۵۱
شکل ۴-۲۰	کتیبه روی حاشیه قوس هلالی فوقانی مسجد جامع نیریز	۵۲
شکل ۴-۲۱	کتیبه بالای قوس محراب مسجد جامع نیریز	۵۳
شکل ۴-۲۲	کتیبه حاشیه یک، مسجد جامع نیریز	۵۴
شکل ۴-۲۳	کتیبه حاشیه دو، محراب مسجد جامع نیریز	۵۵
شکل ۴-۲۴	کتیبه حاشیه سه، مسجد جامع کبیر نیریز	۵۶
شکل ۴-۲۵	کتیبه داخل محراب اصلی و مرکزی مسجد جامع نیریز	۵۷
شکل ۴-۲۶	کتیبه داخل محراب اصلی و مرکزی مسجد جامع نیریز	۵۷
شکل ۴-۲۷	کتیبه سمت چپ محراب مسجد جامع نیریز	۵۸
شکل ۴-۲۸	کتیبه سمت چپ کتیبه‌ی حاشیه‌ی یک محراب مسجد جامع نیریز	۵۸
شکل ۴-۲۹	کتیبه سردر اصلی مسجد جامع نیریز (ش ۱)	۵۹
شکل ۴-۳۰	کتیبه سردر اصلی مسجد جامع نیریز ش (۲)	۶۰
شکل ۴-۳۱	کتیبه سردر اصلی مسجد جامع نیریز (ش ۳)	۶۱
شکل ۴-۳۲	تزیینات گیاهی و اسلیمی مسجد جامع نیریز	۶۳
شکل ۴-۳۳	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۶۳
شکل ۴-۳۴	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۶۴
شکل ۴-۳۵	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۶۵
شکل ۴-۳۶	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۶۵
شکل ۴-۳۷	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۶۶
شکل ۴-۳۸	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۶۷
شکل ۴-۳۹	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۶۷
شکل ۴-۴۰	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۶۸
شکل ۴-۴۱	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۶۹
شکل ۴-۴۲	قطعه‌ای از تزیینات گچبری محراب مسجد جامع نیریز	۶۹
شکل ۴-۴۳	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۷۰
شکل ۴-۴۴	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۷۱
شکل ۴-۴۵	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۷۱
شکل ۴-۴۶	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۷۲
شکل ۴-۴۷	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۷۲
شکل ۴-۴۸	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۷۳
شکل ۴-۴۹	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۷۳
شکل ۴-۵۰	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۷۴
شکل ۴-۵۱	تزیینات گیاهی و اسلیمی محراب مسجد جامع نیریز	۷۵
شکل ۵-۱	بازسازی نقش گیاهی محراب مسجد جامع نیریز	۷۹
شکل ۵-۲	بازسازی نقش گیاهی محراب مسجد جامع نیریز	۸۰

- شکل ۳-۵ بازسازی نقش گیاهی و هندسی محراب مسجد جامع نیریز ۸۱
- شکل ۴-۵ بازسازی نقش گیاهی و هندسی محراب مسجد جامع نیریز ۸۲
- شکل ۵-۵ بازسازی کتیبه حاشیه سه محراب مسجد جامع نیریز ۸۳
- شکل ۶-۵ بازسازی نقشی از محراب مسجد جامع نیریز ۸۳
- شکل ۷-۵ بازسازی نقش گیاهی محراب مسجد جامع نیریز ۸۳
- شکل ۸-۵ پوستر بر گرفته از نقش مایه‌های ایرانی ۸۵
- شکل ۹-۵ نشانه دانشگاه تهران ۸۵
- شکل ۱۰-۵ نشانه سایپا ۸۶
- شکل ۱۱-۵ نشانه دانشگاه زابل ۸۶
- شکل ۱۲-۵ نشان بخش مطالعات هنر اسلام دانشگاه آکسفورد ۸۶
- شکل ۱۳-۵ طراحی کتیبه بر اساس حروف کتیبه‌ی حاشیه یک محراب ۸۷
- شکل ۱۴-۵ طراحی کتیبه بر اساس حروف کتیبه‌ی حاشیه سه محراب ۸۷
- شکل ۱۵-۵ طراحی نقش ۸۷
- شکل ۱۶-۵ طراحی نقش ۸۸
- شکل ۱۷-۵ بازسازی نقش گچبری محراب مسجد جامع نیریز ۹۶
- شکل ۱۸-۵ بازسازی نقش گچبری محراب مسجد جامع نیریز ۹۶
- شکل ۱۹-۵ بازسازی نقش گچبری محراب مسجد جامع نیریز ۹۷
- شکل ۲۰-۵ بازسازی کتیبه‌ی گچبری محراب مسجد جامع نیریز ۹۸
- شکل ۲۱-۵ بازسازی کتیبه‌ی گچبری محراب مسجد جامع نیریز ۹۸
- شکل ۲۲-۵ بازسازی کتیبه‌ی گچبری محراب مسجد جامع نیریز ۹۹
- شکل ۲۳-۵ بازسازی کتیبه‌ی گچبری محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۰
- شکل ۲۴-۵ بازسازی کتیبه‌ی گچبری محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۰
- شکل ۲۵-۵ بازسازی کتیبه‌ی گچبری محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۱
- شکل ۲۶-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۱
- شکل ۲۷-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۲
- شکل ۲۸-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۳
- شکل ۲۹-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۴
- شکل ۳۰-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۵
- شکل ۳۱-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۵
- شکل ۳۲-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۶
- شکل ۳۳-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۶
- شکل ۳۴-۵ بازسازی نقش درب شمالی مسجد جامع نیریز ۱۰۷
- شکل ۳۵-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۸
- شکل ۳۶-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۹
- شکل ۳۷-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۰۹
- شکل ۳۸-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۱۰
- شکل ۳۹-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۱۱
- شکل ۴۰-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۱۱

- شکل ۴۱-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۱۲
- شکل ۴۲-۵ بازسازی کتیبه محراب مسجد جامع نیریز ۱۱۳
- شکل ۴۳-۵ بازسازی کتیبه محراب مسجد جامع نیریز ۱۱۳
- شکل ۴۴-۵ بازسازی کتیبه محراب مسجد جامع نیریز ۱۱۴
- شکل ۴۵-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۱۵
- شکل ۴۶-۵ بازسازی کتیبه محراب مسجد جامع نیریز ۱۱۶
- شکل ۴۷-۵ بازسازی نقش محراب مسجد جامع نیریز ۱۱۷
- شکل ۴۸-۵ بازسازی کتیبه محراب مسجد جامع نیریز ۱۱۸
- شکل ۴۹-۵ کتیبه الگو (۱) ۱۲۰
- شکل ۵۰-۵ طراحی کتیبه ۱۲۰
- شکل ۵۱-۵ طراحی کتیبه ۱۲۰
- شکل ۵۲-۵ طراحی نقش ۱۲۳
- شکل ۵۳-۵ طراحی نقش ۱۲۳
- شکل ۵۴-۵ طراحی کتیبه ۱۲۴
- شکل ۵۵-۵ طراحی نقش ۱۲۵
- شکل ۵۶-۵ طراحی نقش ۱۲۵
- شکل ۵۷-۵ طراحی نقش ۱۲۵
- شکل ۵۸-۵ طراحی کاغذ کادو ۱۲۶
- شکل ۵۹-۵ طراحی کاغذ کادو ۱۲۷
- شکل ۶۰-۵ طراحی کاغذ کادو ۱۲۸
- شکل ۶۱-۵ طراحی کاغذ کادو ۱۲۹
- شکل ۶۲-۵ طراحی کاغذ کادو ۱۲۹

فهرست جداول

عنوان صفحه

جدول ۱-۵ طراحی نشانه ۱۲۲

فصل اول

مقدمه و کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه

این تحقیق در جستجوی زمینه‌ها و قابلیت‌های گرافیکی نقوش و خطوط است. گرافیک امروز در جستجوی هویت بصری ایرانی سعی دارد تا در عرصه‌های مختلف به مطالعه قابلیت‌های نهفته در هنر ایران دست یابد. یکی از این زمینه‌ها در گچبری‌های تزیین یافته در مساجد و مقبره‌ها است. با مطالعه آثار هنرگچبری معماری ایران، با منابع وسیعی از سابقه تصویری این هنر آشنا می‌شویم. به طوری که دامنه وسعت آن حاکی از توجه به ارزشمند بودن موضوع در قالب محتوا و شکل در ارائه فضای مورد نظر و تاثیرگذاری و انتقال پیام بر مخاطب می‌باشد.

با بررسی و بازسازی نقوش و کتیبه‌های تزیینی محراب مسجد جامع کبیر نیریز که یکی از آثار منحصر به فرد این هنر است و در دوره آل بویه بنا شده، می‌توان به ارزش‌های نهفته در طراحی عناصر تزیینی و مفاهیم بصری آن دست یافت. آرایه‌های تزیینی در هنر ایران مفاهیم متعدد از زیباشناسی هنرهای تجسمی و هنر ایرانی را نهفته دارند. در این میان کتیبه‌ها و نقوش تزیینی محراب مساجد، به عنوان بخشی از آرایه‌های تزیینی از اجزاء مکمل معماری ایرانی محسوب می‌شوند. که به طور مستقل، قابلیت‌های کاملی در ترکیب عناصر بصری متعدد و پیچیده را دارند.

عناصر بصری کتیبه‌ها شامل: خوشنویسی، تزیینات گیاهی و هندسی می‌باشد. از ویژگی‌های اصلی آن تکرار طرح‌های اسلیمی می‌باشد. تزیینات تکراری، بنابر موقعیت‌های متفاوتی که در آن قرار دارند، با اندک

دخل و تصرف در ترکیب خطوط طرح های متنوعی خلق نموده‌اند، تا فضای بصری کتیبه ها به بیان زنده و پویایی برسد، نقوش گچبری نیز با ظرافت و ترکیببندی متناسب در ارتباط با فضای محراب قرار دارند.

۱-۱ تعریف مساله

مسجد جامع کبیر نی ریز جزء اولین مساجد دوره اسلامی ایران است . این مسجد از لحاظ گچ بری و کتیبه های محراب و اطراف آن قابل تامل است و با توجه به ارزش های گرافیکی این آثار به عنوان موضوع اصلی پایان نامه انتخاب شده است.

۲-۱ سوالات پژوهش

۱. نقوش محراب مسجد جامع نی ریز متاثر از چه دوره‌ای است؟
۳. مسجد جامع کبیر نی ریز چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی با تزیینات مساجد هم دوره خود دارد؟

۳-۱ فرضیه‌ها

۱. تزیینات به کار رفته در گچبری محراب مسجد جامع نی ریز برگرفته از هنر ساسانی است.
۲. بیشترین تزیینات کتیبه‌ها اسلیمی است.

۴-۱ اهداف پژوهش

با توجه به این نکته که محراب این مسجد از نظر تزیینات دارای ارزش‌های هنری قابل توجهی می‌باشد و به‌عنوان یکی از قدیمی‌ترین مساجد ایران شناخته شده است. بررسی کتیبه‌ها، نقوش، مواد به‌کار رفته و شیوه‌های انجام کار قابل توجه است به همین دلیل می‌تواند با نگاه گرافیکی، کاربردهایی برای گرافیک امروز و جامعه هنری داشته باشد.